

**Голові разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 20 051.099
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
доктору економічних наук, професору
Дмитришин Лесі Ігорівні
(76018, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57)**

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів і
банківської справи ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Пітюлича Михайла Михайловича

на дисертаційну роботу **Сологуба Святослава Ігоровича**

**«Стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад на
засадах підвищення інвестиційного потенціалу»,**

подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та
поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка

1. Актуальність дисертації

Поточний стан справ в державі зумовлює необхідність переосмислення цілей розвитку територіальних систем регіонів України, а також проведення системних перетворень, серед яких можна виокремити адміністративно-територіальну реформу в країні та процеси децентралізацій. Найбільш очікуваними результатами запровадженої децентралізації є формування самодостатніх фінансово незалежних територіальних громад, котрі володіють відповідними матеріальними, людськими, фінансовими, земельними ресурсами, об'єктами соціальної та ринкової інфраструктури, які максимально сприяють задоволенню потреб мешканців громади через своєчасне і якісне надання адміністративних та соціальних послуг, формування передумов для реалізації цілей сталого розвитку, ефективного освоєння бюджетних коштів та підвищення інвестиційного потенціалу громади.

Метою дисертації Сологуба Святослава Ігоровича є обґрунтування теоретико-методологічних та організаційних положень і розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення стратегій соціально-економічного розвитку

територіальних громад на засадах підвищення інвестиційного потенціалу для забезпечення їх спроможності в сучасних умовах.

Для досягнення такої мети здобувач проводить постановку та вирішення завдань, котрі підкреслюють актуальність дисертаційного дослідження та його результатів. Зокрема, автор:

- досліджує підходи до трактування термінів «стратегія територіальної громади», «стратегія соціально-економічного розвитку територіальної громади» і пропонує власні тлумачення даних термінів з урахуванням реалій сучасності;
- обгрунтовує необхідність класифікації стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад в контексті сталого розвитку;
- обгрунтовує концептуальний підхід до формування стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад, виходячи із об'єктивної необхідності покращення інвестиційного потенціалу;
- обгрунтовує необхідність врахування специфіки функціонування територіальних громад в контексті побудови концепції соціальної відповідальності з метою забезпечення сталого розвитку;
- систематизує методологічні положення стосовно застосування методів аналізу на різних етапах процесу формування та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад;
- пропонує можливий варіант наукового інструментарію стратегічного планування для оцінки реалізації стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад;
- розробляє моделі оцінки та аналізу впливу чинників соціально-економічного розвитку на інвестиційний потенціал, а також моделі імплементації інвестицій в процесі реалізації стратегій соціально-економічного розвитку.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Наукове дослідження, результати якого подані на розгляд, відповідає тематичному плану наукових досліджень Прикарпатського національного

університету імені Василя Стефаника: «Розробка теоретичних та прикладних аспектів управління соціально-економічним розвитком регіону» (0111U007667). В рамках теми здобувач розробив пропозиції щодо обґрунтування напрямів вдосконалення процесу формування і реалізації стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад на засадах підвищення інвестиційного потенціалу.

3. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна

До основних наукових результатів проведеного дослідження варто віднести наступні:

- удосконалений підхід до формування стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад, який на відміну від існуючих розглядає дане поняття як сукупність ресурсів, джерел, можливостей, забезпечення, чинників та умов інвестиційного середовища (п. 1.3);

- розвинутий в плані врахування передумов і завдань ефективного функціонування територіальних громад підхід до трактування терміну «стратегічне планування», який на відміну від існуючих визначень, розглядає дане поняття стосовно громади з урахуванням чинників бізнес-середовища на засадах підвищення інвестиційного потенціалу (п. 1.3);

- адаптований до поточного стану справ в територіальних системах регіону підхід до вирішення задачі стратегічного планування та оцінки реалізації стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад через запропоноване впровадження і застосування системи Balanced Score Card (п. 2.3);

- систематизовані організаційні положення проведення моніторингу реалізації стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад, в яких враховано необхідність моделювання етапів організації і чинників практичної реалізації стратегії (п. 3.1);

- розроблені багатофакторні регресійні моделі, які дозволяють провести кількісну оцінку впливу аналізованих чинників, в якості яких виступають показники, котрі характеризують різні аспекти соціально-економічного

розвитку територіальних громад, визначальні з точки зору формування інвестиційного потенціалу, з подальшим прогнозуванням на основі методів екстраполяції (3.2);

- розроблений підхід на основі використання можливостей систем одночасних структурних рівнянь, в рамках якого є можливість проведення аналізу досить широкого спектру взаємозв'язків між показниками соціально-економічного розвитку та показниками, які характеризують інвестиційну діяльність в територіальних громадах. Відмінною особливістю даного підходу є можливість проведення сценарного аналізу різних варіантів впливу керованих змінних на результуючі показники соціально-економічного розвитку територіальних громад з метою підвищення їх інвестиційної привабливості та розробки більш ефективних стратегій їх соціально-економічного розвитку (3.3).

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, наведені у дисертації, мають теоретичну і практичну цінність. Результати дослідження можна визнати значимим внеском у розвиток теоретико-методичних та прикладних основ формування та моніторингу реалізації стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад на основі підвищення ефективності використання інвестиційної складової.

Серед результатів роботи, які мають теоретичне значення, можна виділити систематизовані і розвинуті організаційні положення проведення моніторингу реалізації стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад (п. 3.1). Також становлять інтерес запропоноване впровадження і застосування системи Balanced Score Card (BSC), яка відрізняється від існуючої структури системи BSC підприємств в плані врахування специфіки функціонування територіальних громад як економічного суб'єкта (п. 2.3).

Практична цінність отриманих результатів проявляється в тому, що окремі положення, висновки і рекомендації, розроблені здобувачем, знайшли своє застосування і подальший розвиток в роботі Брошнів-Осадської та

Рожнятівської територіальних громад Івано-Франківської області. Зокрема, результати дослідження Сологуба С.І. приймалися до уваги в процесі формування та реалізації стратегій соціально-економічного розвитку та плану заходів, спрямованих на підвищення інвестиційної привабливості та покращення умов для соціально-економічного розвитку територіальних громад, що підтверджується відповідними довідками від Брошнів-Осадської та Рожнятівської селищних рад Калуського району Івано-Франківської області (відповідно довідки №215/06-22 від 14.02.2024 та №107/2024 від 15.02.2024).

Крім того, результати досліджень Сологуба С.І. були використані при розробці проектів стратегій територіальних громад Калуського району та плану заходів з їх реалізації в період з 2021 року та використовуються до цього часу, що підтверджується відповідною довідкою (№17/01–43/49 від 16.02.2024 року).

Також науково-практичні результати дисертаційного дослідження Сологуба С.І. використовуються у навчальному процесі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника при викладанні дисциплін «Стратегія підприємства», «Інноваційна діяльність підприємства», «Безпека економічної діяльності» (довідка № 01-23/50 від 22.02.2024р).

5. Ступінь обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Належний рівень обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації і котрі виносяться на захист, підтверджується тим, що розробки здобувача ґрунтуються на результатах досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, а також базуються на застосуванні сучасних методів дослідження.

Зокрема, у роботі використано методи: аналізу і синтезу, семантичного аналізу, абстрактно-логічний, методи порівняльного та контент-аналізу, а також методи кореляційно-регресійного та економетричного аналізу.

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативні акти України, постанови Кабінету Міністрів України, офіційні статистичні дані Державного комітету статистики України та Головного управління статистики

в Івано-Франківській області, матеріали та документи Івано-Франківської обласної держадміністрації, наукові публікації зарубіжних та вітчизняних вчених.

6. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача

За результатами наукових досліджень здобувачем опубліковано 11 наукових праць, зокрема: 5 наукових статей в наукових фахових виданнях України і 6 публікацій апробаційного характеру. Загальний обсяг друкованих аркушів становить 7,6 у тому числі автора – 5,56 друк. арк.

Результати досліджень та основні положення роботи оприлюднені й обговорені на міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях, зокрема: «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку: регіональні особливості та світові тенденції» (Івано-Франківськ, 23 жовтня, 2019р.); «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти» (Миколаїв, 23-24 червня 2021 р.); «Управління економічними процесами на макро-і мікрорівні: проблеми та перспективи вирішення» (Львів, 25-26 травня 2022 р.); «Проблеми та перспективи розвитку економіки: світові та національні аспекти» (Одеса, 18 листопада 2022 р.); «Розвиток територіальних громад: правові, економічні та соціальні аспекти» (Миколаїв, 2-3 листопада 2023 р.); «Підприємництво під час війни в Україні: виклики та можливості» (Івано-Франківськ, 20 листопада 2023 р.).

В тексті дисертації висвітлені результати дослідження, котрі були отримані особисто здобувачем.

7. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Подана на розгляд дисертація Сологуба Святослава Ігоровича містить усі необхідні структурні елементи та включає анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Робота написана українською мовою, з дотриманням основних вимог наукового стилю викладання матеріалу.

Виклад матеріалу дисертації є структурованим, прослідковуються логічні взаємозв'язки між окремими розділами роботи. Обраний стиль викладу матеріалу дав можливість автору розкрити суть проблеми, дослідити її теоретичні й практичні аспекти, зробити висновки та сформулювати пропозиції.

За змістом, структурою та оформленням робота відповідає чинним вимогам МОН України до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 р. (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». В роботі сформульовано мету, об'єкт та предмет дослідження. Для досягнення поставленої мети здобувачем сформульовано і вирішено низку задач на основі застосування методів кількісного і якісного аналізу.

8. Відповідність тексту дисертації вимогам академічної доброчесності

Аналіз тексту дисертації та публікацій за темою дисертації свідчать про відсутність ознак порушення вимог академічної доброчесності. В дисертаційній роботі і публікаціях наявні посилання на використані джерела інформації, дотримуються вимоги норм законодавства про авторське право, а також надана повна достовірна інформація про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерел інформації. В дисертаційній роботі Сологуба Святослава Ігоровича не виявлено ознак академічного плагіату.

9. Дискусійні положення, зауваження та недоліки

Зважаючи на отримані позитивні результати, треба відмітити наступні зауваження:

1. Варто було би конкретизувати методологічні положення щодо систематизації методів аналізу, які доцільно застосовувати на різних етапах у процесі формування та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад у класичному чи адаптованому вигляді (с. 26-27).

2. В п.1.1 «Сутність та роль стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад в контексті трансформаційних змін у регіонах України»

здобувач проводить вичерпний аналіз рівня зацікавленості користувачів мережі Інтернет проблематикою розвитку територіальних громад (с. 33-38), існуючих підходів до трактування поняття «стратегія» та «стратегія соціально-економічного розвитку» (с. 38-43). В той же час варто було би приділити увагу також питанням характеристики та аналізу трансформаційних процесів на регіональному рівні, котрі визначають особливості формування стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад.

3. В п. 2.1 «Стан та проблеми формування і реалізації стратегії соціально-економічного розвитку ТГ на засадах підвищення інвестиційного потенціалу», зокрема, на с. 95–109 роботи, здобувач характеризує наявні стратегії для територіальних громад Калуського району Івано-Франківської області, дає рекомендації щодо їх розробки, а також оцінює їхню відповідність цілям сталого розвитку, що, безумовно, заслуговує позитивної оцінки. На нашу думку, в цьому контексті доцільно було спочатку проаналізувати поточний стан справ в кожній з аналізованих територіальних громад, відслідкувати його динаміку в розрізі доступної інформаційної бази і зіставити відповідність розроблених стратегій фактичному стану справ, і вже після цього вести мову про можливу постановку задачі цілей сталого розвитку для кожної з територіальних громад.

4. В пп. 3.2-3.3 дисертації здобувач розробляє моделі моніторингу реалізації стратегій соціально-економічного розвитку територіальних громад на засадах підвищення інвестиційного потенціалу та моделі моніторингу імплементації інвестицій в процесі реалізації стратегій соціально-економічного розвитку лише для двох територіальних громад – Брошнів-Осадської та Рожнятівської. Не зрозумілим залишається вибір саме цих територіальних громад і природно постає питання, наскільки універсальними є сформовані здобувачем рекомендації щодо розробки моделей моніторингу для інших територіальних громад регіону та держави?

5. В тексті дисертації здобувачу варто було би обґрунтувати причини включення факторів, котрі, на його думку, є визначальними в процесі

формування показників інвестиційної привабливості, інвестиційного потенціалу та інвестиційного клімату територіальних громад (с. 182-183).

Утім, зазначені зауваження та дискусійні положення дисертації не применшують значимості отриманих результатів.

10. Загальний висновок

Дисертація Сологуба Святослава Ігоровича на тему «Стратегії соціально-економічного розвитку територіальних громад на засадах підвищення інвестиційного потенціалу» за спеціальністю 051 Економіка відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами) «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її автор Сологуб Святослав Ігорович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка.

Офіційний опонент

Доктор економічних наук, професор,

професор кафедри фінансів

і банківської справи ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»

Михайло ПІТЮЛИЧ